

* RECENZE *

Česká literatura a její slovanské a evropské souvislosti¹
(Česko-francouzská slavistka a její nové dílo v českém překladu)

Voisine-Jechová, H.: Dějiny české literatury. Z francouzštiny přeložil a rejstřík sestavil Aleš Haman. Nakladatelství HaH, Praha 2005.

V minulosti vzniklo mnoho záslužných vědeckých publikací o dějinách české literatury, zajímavé je, že první pokus o zvládnutí tohoto nesnadného námětu rovněž nebyl napsán česky (Josef Dobrovský *Geschichte der böhmischen Sprache und Literatur*). Josef Jungmann vydal 1825 *Historii literatury české*, ale je to spíše bibliografie, historický ráz mají pouze přehledy, předcházející jednotlivým úsekům abecedně řazených autorů. Jungmann doplnil ve dvou svazcích 1875 Josef Jireček, vydal *Rukověť k dějinám literatury české*. Pod vlivem Dobrovského a Jungmanna psal Alois Vojtěch Šembera *Dějiny řeči a literatury československé*. Modernější způsob zpracování *Dějepisů literatury české staré i střední doby* od Karla Sabiny je obšrný do 16. století, pak rychle končí. Roku 1848 vydal František Bačkovský *Zevrubné dějiny českého písemnictví doby nové*. Ačkoli má spis, vydaný 1886 více než 900 stran, není dokončen, vede jen do roku 1848. Čtyřsvazkové je dílo Jaroslava Vlčka *Dějiny literatury české*, vydané 1897. Je novodobým základem. Václav Flajšhans vydal 1901 *Písemnictví české dějem i obrazem od nejdávnějších dob až po naše časy*. U Štorch-Mariena pak vyšlo 1909 dílo F. X. Šaldy *Moderní literatura česká*. A do děje vstupuje Arne Novák řadou dílčích spisů. Jsou to: *Mužové a osudy, Krajané a sousedé, Myšlenky a spisovatelé, Nosiči pochodní, Podobizny žen, Zvony domova, Z časů za živa pohřbených, Duch a národ*. Celkově zpracoval dějiny české literatury později. V tomto postupném způsobu práce ho následují další badatelé. A. M. Piša napsal *Směry a cíle, Soudy, boje a výzvy, Arnošt Procházka České kritiky, Dnové života, Diář literární a umělecký. Rozhovory s knihami, obrazy a lidmi*, Miroslav Rutte *Doba a hlasy, Jaro generací, Mohyly a vavříny, Nový svět*, Karel Sezima *Krystaly a průsvity, Masky a modely, Mláží, Podzimy a reliéfy*, Ferdinand Strejček *České školy básnické 19. věku, Lumírovci a Ruchovci*, F. X. Šalda *Duše a dílo, Kritické glosy k nové poezii české, Mladé zápasy, K nejmladší poezii české* (tady už je Wolker, Seifert, Závada, Nezval), *Studie literárně historické a kritické*, Bedřich Václavek napsal *Od umění k tvorbě* (Čapkové, Blatný, Nezval, Seifert), *Tvorbou k realitě* (Neumann, Halas), Antonín Veselý vydal *Listy k autorům*, Jaroslav Vlček se odhodlává k většímu celku v *Několika kapitolách*

¹ Český překlad z francouzského originálu *Histoire de la littérature tchèque*, Fayard, Paris 2001, 794 s.

z *dějin naší slovesnosti*, V *nových kapitolách z literatury české*, Jaroslav Vrchlický, sám především básník napsal *Studie a podobizny, Nové studie a podobizny*. Celek se snaží zachytit Jan Jakubec v knize *Dějiny literatury české od nejstarších let*, Miloslav Hýsek v knize *Literární Morava 1840 až 1885*, Gustav Pallas v *Populárních dějinách literatury české*. Arne Novák shrnuje své poznatky v *Přehledných dějinách literatury české*, v knize *České písemnictví z ptačí perspektivy* a v *Dějínách české literatury*, J. B. Čapek uvádí *Českou literaturu toleranční*, Bedřich Václavek *Českou literaturu 20. století*, nově k těmto badatelům patří svými dílčími studii Václav Černý. Pokud sledujeme hlavní směr literárněvědného snažení, je dílčí přístup s vlastními stanovisky vystřídává encyklopediemi, kde jsou hesla řazena podle abecedy a zpracovávají především osoby. Takový způsob zvolil Jaroslav Kunc, zachytil rozsáhle skoro vše, co vyšlo tiskem. jednotlivý vědec jako autor je už výjimečný jev, spisovatelské společnosti vydávají své *Kdo je kdo v české literatuře* a jejich názor vyjadřuje už jen výběr osob.

Zpracovat dějiny české literatury je velká odvaha. Tím více práci Hany Voisine-Jechové musíme obdivovat. Vraťme se k první knize, ke *Geschichte...* od J. Dobrovského. Už ta usiluje o pozornost jiného národa k naší písemnosti. V dnešní době je nejméně stejně významné a cenné usilovat o pozornost literárních zájemců ve Francii, přesněji o pozornost evropských zájemců prostřednictvím francouzského centra kultury.

Možnost francouzských studentů studovat bohemistiku před vydáním *Dějin české literatury* čerpám z dávného dopisu Hany Jechové: „*Ve Francii je k dispozici pouze starý a dobrý Jelínek (často není), a obecně tu panuje názor, že česká literatura se skládá z Haška a Kundery – ke kterým sem tam někdo připojí Kafku.*“

Autorka *Dějin české literatury* se narodila 19. dubna 1927 v Humpolci. Její otec Bohumil Sádner byl ke konci války zatčen gestapem a uvězněn v Terezíně, kde jako jedna z posledních obětí hitlerovské okupace zemřel. Hana studovala na Karlově univerzitě v Praze, roku 1948 odmítla podepsat přihlášku do komunistické strany a v roce 1949 měla být ze studia vyloučena. Karel Krejčí a Bohuslav Havránek ji svou přímluvou zachránili, složila v roce 1950 státnice z češtiny a francouzštiny a v roce 1951 složila ze slavistiky se specializací na polštinu doktorát. V roce 1948 se provdala za důstojníka Vladimíra Jecha. 1951-55 pracovala ve Státním pedagogickém nakladatelství v Praze, od roku 1955 byla odbornou asistentkou pro polskou literaturu na Palackého univerzitě v Olomouci. Po různých potížích se 1966 habilitovala na varšavské univerzitě, kde uznali její práci o básnickém obraze v dílech Julia Słowackého. Po srpnu 1968 byla pozvána přednášet srovnávací literaturu na Sorbonně. V roce 1972 tam obhájila velkou doktorskou práci ze srovnávací literatury na téma *Básnický obraz v romantické poezii u Slovanů*. Tato studie pak vyšla tiskem. V Praze jí však byl zabaven pas a zůstala dva roky bez zaměstnání. Aby mohla na základě intervence francouzské vlády vycestovat – musela se i dát rozvést. Byla zbavena československého občanství a vyhoštěna. Přednášela potom srovnávací literaturu na univerzitě v Tours a na Sorbonně. V roce 1982 byla jmenována profesorkou pro český jazyk a literaturu. Podařilo se jí, že vznikl na Sorbonně z pouhého lektorátu češtiny bohemistický obor, kde máme řádné profesorské místo, místo odborné asistentury a dvě místa lektorská. To je velká zásluha a stála mnoho práce. Prof. Hana Voisine-Jechová zorganizovala přes půl tuctu mezinárodních kolokvií, například o české a slovenské avantgardě, o Haškovi, o Nerudovi, o historické tematice v románu, o Komenském, a vydala z toho akta. Sama publikovala kolem dvou set článků a studií, dvě knižní monografie česky a jednu fran-

couzsky a podílela se na výboru francouzských překladů z české barokní poezie (vyšel 1981 ve Švýcarsku). V roce 1984 se provdala za francouzského komparatistu J. Voisina, který dlouhá léta reprezentoval francouzskou srovnávací literaturu na mezinárodní úrovni. Pracovala s ním v rámci programu *Mezinárodní společnosti pro srovnávací literaturu* na výzkumu prózy, psané evropskými jazyky v letech 1760-1820. Její manžel 2002 zemřel, ale Hana Voisine-Jechová v práci pokračuje. V roce 1999 jí byl udělen francouzský *rytířský řád čestné legie*. Francouzsky je laureátka *chevalier de la Légion d'Honneur*. Zaslouží si tento titul za dlouhodobou univerzitní práci učitelkou a nyní i knihou *Dějiny české literatury* za budoucnost české bohemistiky v Evropě.

České vydání má dvě rovnocenné předmluvy. Ta první je k překladu, napsal ji literární kritik Aleš Haman, který knihu opatřil rejstříky a převedl ji nejen odborným, ale taky umělecky působícím, poutavým způsobem do češtiny. Sděluje, že od tak zvaných akademických dějin české literatury nemáme k dispozici práci, která by na patřičné úrovni podala podobný ucelený obraz českého písemnictví. Jeho rejstřík osob a rejstřík děl nám poskytují žádoucí přehled, případně snadnou orientaci.

Předmluva autorky si rámcově vymezuje, čeho se její práce týká, upozorňuje na prolínání vlivů jazykových, náboženských, historických, upozorňuje francouzské studenty a čtenáře, že mimoliterární události nebudou pokud možno zmiňovány, že se soustředila více na literární směry, žánry a díla, než na životopisy spisovatelů, i když je si vědoma proměnlivé simultánnosti, ve které lze jevy někdy těžko přesně rozlišit a definovat. Poznámávám, že si tím liší od běžného způsobu spisovatelských slovníků a encyklopedií. V předmluvě autorka děkuje za spolupráci Růženě Hamanové, pracovníci Památníku národního písemnictví a jejímu manželovi, kteří ověřovali a doplňovali text vzhledem k dokumentům, ke kterým neměla ve Francii přístup. Končí předmluvu tím, že její práce neusiluje o vyčerpávající obraz české literatury, jedinou snahou je stát se základem pro další rozvoj bohemistiky ve Francii.

Knihy má pět částí. První se jmenuje *Na úsvitu duchovního života a estetického vědomí v Čechách*, druhá *Od husitství k osvícenství*, třetí *Od romantismu k expresionismu*, čtvrtá *Mezi dvěma válkami* a pátá *Literatura po roce 1945*.

Knize Hany Voisine-Jechové se dá těžko co vytknout, snad mohla rozvinout poslední část do větší šíře, jenže v nedohledném řečišti současné české literatury by bylo těžké obejít se bez kritického upozornění na úskalí, které dobrou a vrcholovou literaturu svírá balastem, překládaným a psaným jen pro finanční zisk, plným jazykových nešvarů. Kniha Hany Voisine-Jechové však nemá za úkol toto upozornění, má za úkol seznámit evropské čtenáře s českou literaturou celkově, a proto si autorka zaslouží naši pozornost.

Zdenka Bergrová